

Сялянская Ніва

Орган Беларускага Сялянскага Саюзу — палітычная, грамадзкая, літэратур. і гаспадарчая газэта

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: ВІЛЬНЯ, Людвісарская 1 (Wilno, Ludwisarska 1) Рэдакцыя адчынена ад 11 да 1 гадз. дня. ВЫХОДЗІЦЬ ДВА РАЗЫ ў МЕСЯЦ Падпіска каштуе на год 4 зл., на паўгода — 2 зл., на 3 месяцы — 1 зл. 20 гр.	ЦАНА АБВЕСТАК: на 1-шай старонцы 60 гр., 2 і 3—50 гр., на 4-ай—40 грш. — за радок дробнага друку ў адной шпальце.
---	--

Новая калянізацыя — новае асадніцтва.

Гэтымі днямі міністар „Рэформ Рольных“ п. Станевіч падаў Сойму аж чатыры законапраекты, якія маюць на мэце на беларускіх і ўкраінскіх землях насадаць новых асаднікаў. І гэта сталася ня гледзячы на тое, што старая ідэя, ідэя п.п. Грабскіх і Дмоўскіх, абсалютна збанкрутавала.

П. п. Грабскія і Дмоўскія, маючы на мэце калянізацыю беларускіх і ўкраінскіх земляў, г. зн. забраўшы некаторыя маёнткі, якія нават не належалі да польскай шляхты, а былі ў іншых руках, ды разам забраўшы троха зямлі ад польскае шляхты, аддавалі яе польскім асаднікам, умацоўваючы лічбова польскі элемент на г. зв. „Крэсах Усходніх“. А тым часам, робячы ўсякія труднасьці ў галіне асьветы, думалі, на працягу некалькі гадоў ня толькі скалянізаваць, але-ж і спаліянізаваць адвечных жыхароў нашай старонкі. А п. Скульскі, у сваім часе, на т выразіўся, што за некалькі гадоў, на Беларусі ані воднага беларуса і днём са сьвечкаю ня знойдзеш.

Тым часам жыцьцё бярэ сваё. Беларусы аказаліся ня надта лёгкія на палянізацыю, яны і цяпер захавалі, як кажучь палкі, сваю „одрэнбосць“ таксама як захавалі сваю мову і свае звычкі за доўгія часы маскоўскага панаваньня.

Праўда, за апошнія часы беларусы кепска адчуваюць сябе эканамічна і наагул вялікі эканамічны крызіс, бо ня маюць варштату працы, а гэты варштат якраз аддавалі і хочучь дарэшты аддаць другім.

Але-ж за тое беларусы вырасьлі на іншым полі! Беларускае нацыянальнае сьведамасьць павялічылася каласальна. Беларусы сталі дамагацца сваёй роднай школы, сталі патроху цікавіцца самаўрадам і гэтак далей.

З гэтаю сьведамасьцю урад меў і мае многа клопатаў. Гэтая сьведамасьць прымуціла, амаль-што ня ўсё польскае, палітычна думачае, грамадзянства адмовіцца ад ідэі п.п. Грабскіх, Дмоўскіх і Скульскіх, бо праканаліся, што скалянізаваць і спаліянізаваць беларусаў ня ўдасца.

І вось-жа знашліся новыя людзі, каторыя падтрымоўваюць ідэю калянізацыі! Хто-ж яны?

— Гэта тыя самыя асаднікі п. п. Прэдпэльскія, Камінскія, Стаўрогінскія і др., прайшоўшыя, ведамымі спосабамі, у Сойм з беларускіх акругоў.

Іронія лёсу! Асаднікі зьявіліся як чужынцы, пралезьлі ў Сойм і, замест таго, каб барацьбіць тутэйшага селяніна, крычаць: „Давай новых асаднікаў, давай новых каляністых!“ Чаму гэта так?

— Адкажыце чытачы самы сабе! Мала таго, што яны хочучь насадаць новых асаднікаў, але-ж новы законапракт прадбачыць, што тыя асаднікі, каторыя маюць нядобрую зямлю, маюць быць перанесены ў другое месцы, на лепшую зямлю. Камэнтары да гэтага зьяўляюцца лішнімі!..

Усе чатыры законапраекты так спрытна зрэдагаваны, што нібы тры з іх толькі рэгулююць старыя справы і толькі чацьвёрты гавора за тое, што мае быць насаджана ўсяго 600 асаднікаў. Праўда, гаворыцца там, што зямлю маюць дастаць мясцовыя людзі, каторыя служылі ахвотнікамі ў польскім войску і маюць „крыжы заслугі“. Але-ж ёсьць

Беларусы!

Гэтым Беларускі Нацыянальны Камітэт паведамляе, што: у аўторак 25 сакавіка с. г. прыпадае дзень Вялікага Беларускага Народнага Сьвята — 12 ўгодкі Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі.

За прыкладам мінулых гадоў Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні ладзіць і сёлета ў гэты Вялікі Дзень 25 САКАВІКА ўрачыстае святкаваньне з наступнай праграмай: У аўторак 25 сакавіка с. г. 1) а гадзіне 10 раніцы набажэнства ў касцэле сьв. Мікалая (завул. сьв. Мікалая); 2) а гадзіне 11 дня набажэнства ў Пятніцкай царкве і а гадз. 12 у царкве сьв. Мікалая (Вялікая вул. 30); 3) а гадзіне 6 вечарам урачыстая акадэмія і канцэрт у сале Купецкай (вул. А. Міцкевіча 33А).

Гэтае паведамленьне Бел. Нац. К-т просіць уважаць за запысыны.

Урад Бел. Нац. К-ту.

Дванаццаць гадоў

Кола часу ідзе нястрымана, а за кожным поўным сваім зваротам далічае да мінуўшчыны лічбу, якую мы называем годам. І вось, кожны такі год, калі гэтае кола прыходзе на пункт 25 сакавіка, мы ўспамінаем адну праяву, якая, як найпрыгажэйшая кветка, аздобіць нашу гісторыю, а разам з тым дае шмат чаго над развагу. Гаворачы так, мы маем на думцы Абвешчаньне Беларускай Народнай Рэспублікі, як незалежнай дзяржавы ў яе этнаграфічных межах, якое адбылося 25 сакавіка 1918 года ў Менску. Гэтая векапомная праява аздобіць нашу гісторыю тым, што яна здзейсьвіла адвечныя жаданьні Беларускага Народу, а тым аб'ектам, над якім прыходзіцца разважаць, ёсьць тая трагедыя, што, выбіўшы з рук самастойную дзяржаўнасьць, паддала беларусаў сучаснаму крыўднаму лёсу.

Што-ж асталося нам?

Нам астаўся Вялікі Ідэал, які прыздоблены новым дьямантам, вымагае творчай працы над асягненьнем і ўгрунтаваньнем таго, што было абвешчана дванаццаць гадоў таму назад.

Ці ёсьць у нас на гэта жаданьне, ці адчуваем мы ў тым патрэбу, мы, кожны год у дзень 25 сакавіка, які стаўся найвялікшым нацыянальным сьвятам, чым-колечы гэта выяўляем. Кожны год выяўленьне такога гавора, што і жаданьне і патрэба аканчальнага здзейсьненьня Ідэалу 25 сакавіка ёсьць, ды, што з кожным годам, яны павялічваюцца.

там і такі пункт, што зямлю могуць дастаць і тыя людзі, каторыя такжа, будучы ахвотнікамі ў польскім войску і маюць „крыжы заслугі“, нахадзячы з Літвы, Латвіі і С.С.С.Р. Стоячы на адменным становішчы, г. зн. проці ўсякай калянізацыі, дзівіцца толькі прыходзіцца, што ў 20 веку, у спакойны час, пры такім гаспадарчым крызісе, які ёсьць у Польшчы, пры такіх, якія ёсьць, польска-меншасьцёвыя адносіны, п. Міністар Станевіч кідае вызаву беларускаму і ўкраінскаму грамадзянству.

На заканчэньне адно можам сказаць, што ўсё сьвядомае беларускае грамадзянства стаіць проці гэтых заканапраектаў і што нашыя паслы ў Сойме, зрабяць усё магчымае, каб заканапраекты аб асадніцтве адкінуць.

Незалежнік.

Беларускія справы.

Агульны сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту, адбыўся 2 г. сакавіка, на якім адбыліся перавыбары прэзыдыуму. Выбраны старшынёю сэнатар В. Багдановіч, віцэ-старшынёю пас. Стэповіч і пас. Ярэміч, скарбнікам сэн. Рагуля і сэкратаром рэдактар „Бел. Крыніцы“ Я. Пазыняк. Апрача перавыбараў сход прыняў рэгулямін, які прадбачыць, што кожная беларуская арганізацыя можа належаць да Нац. К-ту калі падасьць заяву і будзе прынята большасьцю галасоў. Цяпер да Бел. Нац. К-ту належыць 10 розных арганізацыяў і ўстановаў.

Паседжаньне Рады Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры вызначана на 30 г. сакавіка. На паседжаньні адбудуцца перавыбары Цэнтр. Ураду і Рэвізыйнай Камісіі і будзе апрацаваны плян далейшай дзейнасьці.

Малады беларускі мастак — скульптар Лукаш Кустоўскі прыступіў да працы над фігураю першага беларускага друкара Фр. Скарыны. Фігура будзе адліта з гіпсу. Падгатаваўшы працы ўжо зроблены.

Ул. Казлоўшчык, аўтар кніжак аб фізычным выхаваньні напісаў вялікую повесьць пад назовам „Усьведамленьне“. Тэма повесьці ўзята з жыцьця беларусаў-катал. Повесьць абяцае быць вельмі цікаваю і ўжо знаходзіцца ў друку.

Група моладзі, згуртаваная каля часопісі „Шлях Моладзі“, пасля таго, як улады адкінулі праект статуту арганізацыі „Будучыня“, паддала уладам на зацьверджаньне статут у новай рэдакцыі.

Беларускі, г. зв. сял. работнікі Клюб пачаў выдаваць у Варшаве газэту „На Варці“. Выйшаў ужо першы нумар.

Газэта „Беларуская Крыніца“ праз тры разы падрад была канфіскавана. Паўторныя нумары выходзілі з пропусамі канфіскаваных артыкулаў.

ГРАМАДЗЯНЕ!

Прысылайце падпіску на «Сялянскую Ніву» і карэспандэнцыі.

Вокам па сьвецце.

I.

Вялізарны дакумант — Версальскі трактат, які складаецца з некалькі сотняў пісаных артыкулаў, які закончыў вайну і, здавалася, стварыў такі лад пры якім новая вайна ня можа паўстаць, ляжыць недзе ў архівах, а жывая запраўдасць творыць новыя дакуманты. У мэтах адхіленьня, як здавалася, забітай вайны, за 11 гадоў мірнага часу было сотні розных канфэрэнцыяў і напісана добрых тузін забеспячальных і рэгулюючых дагавораў. Як выяўляе запраўдасць жыцця, дзяк пагроза новай вайны не мінула. А дзеля гэтага і ўваружаюцца ўсе дзяржавы — вялікія і малыя. Праўда, сярод малых дзяржаваў знашлася Данія, якая скасавала армію і разаружылася, бо прызнала, што ўсяроўна яна ня зможа абараніцца, калі на яе нападзе якая-колечы вялікая дзяржава, што датыча, гэтых вялікіх, дык сярод іх аніводная не знашлася такая, якая-б пасылала за прыкладам Даніі, наадварот, кожная асыноўвае мільярды на аружную справу. Асабліва страхатлівыя выдаткі ідуць на будаванне ваенных марскіх караблёў у Злучаных Штатах Паўночнай Амэрыкі, у Англіі, Францыі, Японіі і Італіі. Праўда, некалькі гадоў таму назад, калі прадстаўнікі гэтых дзяржаў зьехаліся ў Вашынгтоне, дык устанавілі такі парадок марскога ўваружэння між Амэрыкай, Англіяй і Японіяй, як: 5—5—3. Гэта знача, што тагды, калі Амэрыка і Англія маюць па 5 караблёў, дык Японія можа мець толькі 3. І вось-жа гэтая згода нічога не памагла, бо ўсяроўна будаўніцтва новых караблёў ня спынілася. А да таго-ж трэба ведаць, што гэтая згода аб раўнавазе марскіх сіл не абняла Італіі і Францыі, якія так-жа маюць, і яшчэ ўсё павялічваюць, свае марскія ўваружэнні. У мэтах таго, каб стрымаць будову марскога ўваружэння, і каб прыцягнуць да гэтага такжа і Францыю ды Італію, рэпрэзэнтанты Вашынгтонскай раўнавагі склікалі новую канфэрэнцыю ў Лёндэне ў Англіі.

Канфэрэнцыя распачалася і перагаворы вядуцца ўжо некалькі месяцаў, толькі-ж вынікаў жаданых няма. І як падаюць газеты, дык кончыцца нічым. У рэзультате, французскі міністар Брыян падаў прапанову стварыць яшчэ адзін дагавор між тымі дзяржавамі, якія маюць інтарэсы і сувязь з Сярэднеземным морам. Калі гэтая прапанова будзе прынята, дык дабавіцца яшчэ адзін дагавор і толькі. Бо пасутнасці, ён справы не вырашае. Кожная дзяржава хоча мець марскую сілу, якая-бы перавышала сілы іншай дзяржавы, а праз гэта паўстае і тое павялічэнне будовы марскіх ўваружэнняў, якое было дагэтуль і будзе далей.

Пакуль канфэрэнцыя вядзе перагаворы, дык мы маем час заглянуць у іншы бок... У гэтым іншым, як мы казалі баку, нас зацікавіла адна праява — імкненне народаў да незалежнага, самастойнага нацыянальна-дзяржаўнага бытавання.

Некалькі месяцаў таму назад у Кіеве, ў савецкай украінскай Акадэміі Навук, быў арыштаваны акадэмік Ефрэмаў, а разам з ім і яшчэ шмат—хто з украінскіх дзеячоў. Арышты адбыліся дзеля таго, што акад. Ефрэмаў утварыў, г. зв. „Саюз вызвалення Украіны“ і тайна працаваў для таго, каб адарваць Украіну ад Сав. Расеі і утварыць незалежную дзяржаву.

Цяпер ужо распачаўся судовы працэс, на якім акадэмік Ефрэмаў заявіў, што ён ужо даўно зьяўляецца змагаром за вызваленне Украіны і што ён заўсёды займаўся падборам барацьбітоў для здзяйснення гэтага ідэі.

Паміма ўсяго, як нам здаецца, нельга прайсці спакойна міма гэтае праявы, якая ярка і выразна сьведчыць аб гіганцкай сіле чалавечага духа, асьвечанага ідэяй — ідэяй вызвалення роднага народу і старонкі ад чужацкай няволі. Бо, як-жа можа быць іначай?

Ефрэмаў пэўна ведае добра, што за сваю, цяпер ужо аканчальна удаводненую, вызваленчую дзейнасць, ён можа заплаціць жыццём. І вось-жа перад абліччам смерці — ні стогну, ні сьлёз, — проста і адкрыта аддае сябе на смерць, як ахвяра за дабро свайго народу так, як ён, тое дабро сабе прадстаўляе, у дадзеным выпадку, дзяржаўна незалежнасць.

Калі пачалася гутарка аб сіле чалавечага духа, дык нельга прапусціць і другога суб'екта, які мае гэтага „элементу“, бадай што больш чым Ефрэмаў: мы тут маем на ўвазе індускага дзеяча Гандзі. На працягу некалькі гадоў, індус Гандзі вядзе барацьбу з ангельскім панаваннем над Індыяй, якая мае больш як 300 мільёнаў жыхарства. За сваю такую дзейнасць, Гандзі быў ужо ангельцамі пасаджаны ў вастрог, але-ж адбыўшы кару ізноў узяўся за працу. Гандзі дамагаецца ад Англіі поўнай незалежнасці для Індыі. І вось тут вельмі цікава тое, што барацьбу за гэта Гандзі не вядзе аружнаю сілаю і ня хоча гэткай барацьбы. Не, ён змагаецца з ангельцамі спосабам байкоту ўсяго таго, што ангельскае. Гэта выяўляецца тым, што Гандзі абвешціў, каб народ не купляў ангельскіх тавараў, а гэта, дык бадай-што найстрашнейшае для Англіі. Справа ў тым, што Англія захапіла шмат чужога зямлі і народу і на панаванні над гэтымі народамі будзе сваё шчасце. Англія фабрычна-прамысловая старонка, дык яна з таго толькі і жыве, што прадае тавары жыхарству сваіх калёніяў, ці захопленых чужой зямліў.

Цяпер, калі Індыя пачала байкатаваць ангельскія тавары, дык адначасна пачала будаваць свае фабрыкі, пачалася стварацца ў Індыі свая прамысловасць. У Англіі-ж павялічваецца лічба безработных. Фабрыкі ня могуць даць працы ўсім ангельскім работнікам дзеля таго, што няма куды прадаваць фабрычных тавараў.

Ведаючы ўсё гэта, Гандзі і ўдарвае па самым балючым месцы ангельскага арганізму — па фабрычна-прамысловасці.

Гэтымі днямі Гандзі ізноў распачаў сваю дзейнасць з новаю сілаю. Байкот проці ангельцаў ён хоча паглыбіць, хоча, каб ён ахапіў ўсю Індыю, увесь індускі народ. Актыўізуючы сваю дзейнасць, Гандзі падаў пісьмо ангельскаму віцэ-каралю, у якім называе в. караля мілым чалавекам і гавора, што калі за некалькі дзён Англія ня згодзіцца даць волю Індыі, дык няхай чакае падзеяў вялікае вагі і значэння і вельмі грозных для Англіі.

Запраўды цікава! Аддаем гэта пад развагу нашым чытачом, лічачы, што ёсць над чым затрымацца.

Зыркi.

Праекты аб новым вайсковым асадніцтве і змаганьне проці яго.

Кароткая гісторыя.

На працягу некалькі гадоў вайсковае асадніцтва было неяк прыціхла. Магчыма што ўрад кіраваўся так, што стараўся загаспадарыць, як гэтага вымагала „рацыя польскага стану“, тых асаднікаў, якія атрымалі зямлю. Праўда, гэтае зацішша ў галіне вайсковага асадніцтва не пазбавіла ад калянізацыі нашых земляў наплывовым элементам, бо праз „Банк Рольны“ цывільнае асадніцтва праводзілася і праводзіцца яшчэ і цяпер.

Але-ж вось, у дадатак да гэтага, міністар зямельнай рэформы падаў у Сойм аж 4 праекты уставаў, якія надзеляюць нас новымі порцыямі вайсковага асадніцтва. Як высьнілася, дык жаўнеры — ахвотнікі польскае арміі ня ўсе яшчэ атрымалі зямлю, а некаторых трэба перасадзіць з аднаго месца на другое. Пэўна, нас гэта не датыкала-б, калі-б праводзілася гэта там у караной Польшчы. Справа ў тым, што, паданая ў Сойм праекты аб новым асадніцтве праектуюць яго выключна на беларускіх землях пераважна на Віленшчыне. Дык і ня дзіва, што беларускія паслы вельмі станоўка і цвёрда сталі проці такіх праектаў.

Прагэсты ў Сойме.

Пасол Ярэміч на паседжанні зямельнай Камісіі Сойму падаў прагэст і калі гэты прагэст ня быў уважаны, дык пас. Ярэміч разам з украінскімі пасламі, такжа на знак прагэсту, пакінулі паседжаньне названай камісіі. Пасьля гэтага на паседжанні Сойму пас. Ярэміч падаў гэтакую вось заяву:

„Высокі Сойме! Устава з дня 17 сьнежня 1920 года аб вайсковым асадніцтве прадбачыла надзяленьне беларускаю зямлёю польскіх асаднікаў. Зямля, якая была абліта кры-

Справа выбараў у Лідзкім вокрузе.

У 1928 годзе, у часе выбараў паслоў у Сойм, сьпісак кандытатаў, выстаўлены ад Блэку Нацыянальных Меншасцяў пад № 18 у Лідзкім вокрузе (у які ўходзяць паветы Лідзкі, Шчучынскі, Валожынскі, Ашмянскі, Вялейскі і Маладэчанскі), Лідзкаю акружнаю камісіяй быў уняважаны. Аднак-жа і тагды у мэтах таго, каб выявіць сваю волю паводле свайго жадання, вялікая частка выбаршчыкаў-беларусаў галасавала за сьпісак № 18, паказваючы гэтым добрае зразуменьне справы. Праўда, тагды такое галасаваньне не дало зразу ніякіх вынікаў, аднак-жа, калі справа перайшла ў Найвышэйшы Суд, дык сталася зусім іначай.

Найвышэйшы Суд на сваім паседжанні 24 лютага с. г. між іншым разважыўшы справу ўневажненьня выбарчага сьпіску № 18 у Лідзкім вокрузе, пастанавіў прызнаць названы сьпісак важным, а каб даць магчымасць выкарыстаць гэта, уняважніў выбары. На падставе гэтага, Галоўная Выбарчая Камісія вызначыла новае галасаваньне на 25 траўня (мая) с. г.

А калі так, дык знача, беларусы Лідзкага, Шчучынскага, Валожынскага, Ашмянскага, Вялейскага і Маладэчанскага паветаў, у названы дзень будуць мець магчымасць выбраць і паслаць у Сойм сваіх запраўдных прадстаўнікоў і шчырых барацьбітоў і абаронцаў іх правоў.

Вэй і потам нашых дзядоў і прадзядоў была аддана ў чужыя рукі. Ня глядзячы на тое, што мы пратэставалі з гэтай Трыбуны перад польскім грамадзянствам і цэлым сьветам і ня глядзячы на тое, што ідэя калёнізацыі збанкрутавала, бо нават папярэдні хісна — пястоўскі ўрад алставіў тую ўставу, вось-жа сёньня відзім, што сучасны ўрад, урад санацыі хоча ізноў вярнуцца да гэтай справы і хоча ізноў апошнія рэшткі беларускай зямлі аддаць польскім каляністам і асаднікам.

Я заяўляю з гэтай Трыбуны, што беларускі народ, без розьніцы партыяў і пагледзяў, будзе змагацца ўсімі магчымымі спосабамі, не пазволяць, каб у яго адабралі апошні кавалак зямлі.“

Прагэсты ў Сэнаце.

Беларускія і украінскія сэнатары такжа запратэставалі на паседжанні Сэнату проці новага асадніцтва, заявіўшы пры гэтым, што будуць змагацца проці міністэрскіх праектаў усімі спосабамі, якія знаходзяцца ў іх распараджэнні.

Ізноў у Зямельнай Камісіі і часовае спыненне разгляду праектаў.

На другім паседжанні зямельнай камісіі Сойму пасол Ярэміч ізноў падаў прагэстуючую заяву. Яго падтрымалі украінскія паслы і згодна з прапановай аднаго украінскага пасла справу пакульшто адлажылі. Пастанова ўставаў аб запатрэбаванні ад міністра новых матываў і дадатковых некаторых дадзеных.

Ізноў усплылі...

Пасьля ўсяго вышэй паданага, калі здавалася, што праекты аб новым асадніцтве хоць на нейкі час паўстрыманы, зьявілася новае здарэнне. Вось-жа за некалькі дзён пасьля ведамай пастанова аб запатрэбаванні ад міністра новых матываў і дадзеных, усё-ж такі зямельная камісія была склікана ізноў, дзе ізноў усплылі на парадак дня тыя самыя праекты.

Пасол Ярэміч і украінскія паслы ў камісіі пратэставалі, а калі прагэсты не памаглі, дык-яны ізноў пакінулі паседжаньне.

Камісія ня вырашыла справу праектаў, а выбрала падкамісію, якая мае заданьне — неяк зладзіць праекты аб асадніцтве. Як гэта станеца — яшчэ ня ведама!...

3 жыцця Польшчы.

Бюджэт на 1930-31 год.

Гэты бюджэтны год у польскай дзяржаве лічыцца ад 1 красавіка 1930 да 31 сакавіка 1931 года. І вось на гэты год ужо прыняты Соймам і разгледжаны Сэнатам бюджэт, г. зн. дзяржаўныя даходы і выдаткі на дзяржаўныя справы.

Польская „Газета Хлопска“ з прычыны зацверджання бюджэту Соймам піша, што калі-б бюджэт разлажыць на душы, дык кожны грамадзянін (лічачы і дзяцей) павінен быў бы заплаціць ёго золотых падатку. І далей тая-ж газета гавора, што акрамя дзяржаўнага, у нас ёсць яшчэ самаўрадавыя і інш. бюджэты, якія такжа даходзяць да 2 мільярдаў, а гэта знача, што да ста злых дзяржаўнага трэба далічыць 66 зл. самаўрадавых і інш. падаткаў.

Дык і надзіва, што ўся польская прэса апазыцыйная да ўраду піша, што бюджэт зьяўляецца надмерна высокім і такім спосабам яшчэ больш паслужыць на тое, што жыхарства польскае дзяржавы, абцяжанае надмернымі палаткамі, яшчэ з большаю спаткаецца бядамі і беднасцю. Ці-ж ня дзіва — пры агульнай беднасці — 166 злых падатку ад кожнае душы!

Праца Сойму.

Апрача бюджэту Сойм у гэтую сэсію разгледзеў і вырашыў і яшчэ некаторыя справы. Так напрыклад паўторна скасаваў дэкрэт аб друкаванні газет, кніжак і г. д.

Гэта дэкрэт быў вельмі цяжкі, дык усе спаткалі вестку аб яго скасаванні з радасцю.

Дзеля таго, што Сойм на папярэдній сэсіі прыняў пастанову аб скасаванні г. зн. прэсавага дэкрэту, а ўрад ня прыняў яе да выканання, дык цяпер Сойм прыняў уставу, якая рэгулюе друкаваных пастановаў Сойму ў „Дзеньніку Ужэндывым“ праз што пастанова становіцца законам і абавязвае да выканання.

І яшчэ Сойм прыняў уставу, якая прадбачыць кару таму ўрадоўцу, які зробіць праступак у часе выбараў у тэй справе.

У Канстытуцыйнай камісіі Сойму разглядаюцца праекты аб змене польскай дзяржаўнай канстытуцыі. Канстытуцыя, як ведама, гэта аснаўны закон дзяржавы.

Лічба безработных.

Гэтымі часамі ў Польшчы павялічваецца лічба безработных. Цяпер ужо налічваецца — 283 тысячы. Так што за некалькі апошніх месяцаў лічба безработных узрасла больш як на 100 тысяч чалавек. Павялічваецца безработьце дзеля таго, што польская прамысловасць ня мае ходу на свае тавары, дык зьменшае працу і звальняе работнікаў. За граніцаю польскія тавары ня трэбуюцца, а ў Польшчы жыхарства, з прычыны беднасці купляць, фабрычных тавараў, няма.

Уневажненне выбараў.

Вярхоўны Суд уняважніў выбары ў Сойм па Сандомерскаму вобласці, Келецкага ваявод. Там ужо 23 лютага адбыліся новыя выбары.

Уняважнены выбары такжа ў выбарчым вобласці Лудк-Роўна на Валыні, у Гнезненскім вобласці, Пазнанскага ваяводства і ў Лідзкім вобласці, аб чым падаем весткі падрабязна на іншым месцы.

Цікавыя цыфры.

Апошнімі часамі, у сувязі з разглядам у Сойме і Сэнате бюджэту польскія газеты падалі цыфровыя дадзеныя адносна некаторых дзейнікаў польскіх кіруючых сфераў.

Так, напрыклад, па дадзеным тых газет, аўтамабільная калюмна п. Прэзідэнта складае 22 аўтамабілі, г. знача, што ў распаражэнні прэзідэнта польскай дзяржавы, для яго асабістага і службовага карыстання, ёсць 22 аўтамабілі. Пры гэтым адзначаецца, што прэзідэнт Нямецчыны і Зл. Шт. Паўн. Амэрыкі маюць толькі па 2 аўтамабілі.

Ёсць яшчэ і грашовая „колюмна“, якая называецца дыспозыцыйным фондам. Гэта знача, што вызначаецца нейкая колькасць

грошай для таго ці іншага міністра, якія ён можа траціць і не даваць падрабязнай справаздачы дзяржаўнаму кантролю. І вось, згодна з параўнаўчымі цыфрамі замешчанымі ў польскіх газетах, гэтая справа прадстаўляецца гэтак: У 1924 годзе на дыспозыцыйны фонд было асыгнавана 6 мільянаў 301 тысяча, у 1926 годзе — 12 міль. 501 тыс., а ўжо сёлета аж 26 міль. 900 тыс.

Калі мы звернемся да справы вырубання лясоў, дык, па дадзеным пол. газет, гэта прадстаўляецца так:

За 1922 год вывезена за граніцу дрэва 2 мільёны тон (тона 61 пуд), у 1926 г. — 5 міль. тон, а у 1929 г. — нат і больш. Дык і ня дзіва, што дрэва, на нашых бел. землях падаражэла з 10 зл. за кубічны ці фэс.-мэтр у 1926 годзе, да 45 зл. за куб.-мэтр у 1929 годзе.

Такжа спаткаем і гэтакія дадзеныя:

За 1928 год жыхарства польскае дзяржавы выдала 668 мільянаў 582 тысячы зл. на табак, папяросы і цыгары. Гэта знача, што гэтую колькасць грошай людзі пусцілі з дымам. За гэты-ж самы час гарэлкі і піва выпіта на 957 міль. 137 тысяч зл., ня лічачы іншых труккаў, як каньяк, лікеры і г. д.

Калі-б гэтую колькасць грошай не скуруць і не прапіць, а ззабраць і падыліць між жыхарствам польскае дзяржавы, дык дэталася-б на кожную жывую асобу па 54 зл.

Прадэна абшарніцкіх маёнткаў за пазычкі.

Як ведама, піша газета „Польска Людова“, што абшарнікі хутчэй атрымоўвалі пазычку, чым селянін. Дык і дахапаліся да таго, што цяпер „Крэдытовае Таварыства З-мскае“ вызначыла лічытацью — публічную прадажу — на 2 тысячы 100 маёнткаў.

І далей дабаўляе газета, што гэта ня ўсё, бо апрача таго на маёнткі наложаны сэквестр за льявыплату падаткаў, за неаплачаныя вексалі і розныя прыватныя даўгі.

Сойм і ўрад.

На паседжанні 14 г. сакавіка Сойм выразіў недавер міністру Прыстару. З гэтай прычыны ўсё ўрад падаўся ў адстаўку. Прэзідэнт мае вызначыць новы ўрад.

Міністру Прыстару недавер Сойм выразіў за тое, што ён у сваёй дзейнасці скасаваў самаарганізацыю Кас Хворых ды ўвёў там камісарызацыю. А імяна?

Па месцах ёсць такія касы, да якіх належыць кожны работнік, плацячы супольна з гаспадаром вызначаную суму грошай штомесяца. Але за тое, калі захварэе, дык лечаць там яго бясплатна. Гэтыя Касы, называемыя Касамі Хворых, кіраваліся выбарнымі прадстаўнікамі ад работнікаў. І вось-жа, 6 мін. Прыстар выбарныя ўрады разгнаў, а над касамі вызначыў камісараў. За гэта і ўдалілі яго з міністэрскай пасады.

Водгуні часу.

У Англіі — чацьвертая сіла.

Да гэтага часу ў Англіі дзейлі тры палітычныя сілы — тры партыі: кансерватыўная, самая буржуазная; лібэральная і работніцкая. А цяпер паўстае новая партыя — імперская, якая такжа зьяўляецца буржуазнай, толькі ад кансерватыўнай роўніца тым, што хоча асягнуць большы ўплыў на тая самадзейныя ангельскія калёніі, якія падпарадкаваны не цэнтральнаму ангельскаму ўраду, а толькі каралю.

Нямеччына — дагаварваецца.

Як ведама, пасля вайны Нямеччына плаціць быўшым сваім праціўнікам пераможцам не вялізарную даніну, якая была проста немагчымай. Дзеля чаго, быў час, калі Нямеччына знаходзілася на краю поўнае руіны. У такіх выпадках пераможцы згадзіліся зьменшыць даніну. Гэтакае зьмяншэнне адбывалася два разы. Першы раз апрадаваны быў плян амэрыканцам Доўсам, але-ж і той плян так-жа стаўся цяжкім, дык цяпер апрадаваны і зацверджаны новы плян амэрыканца Ёнга, паводле якога Нямеччына і будзе плаціць даніну.

Дзень паходу галодных.

Камуністычны Інтэрнацыянал на 6 г. сакавіка вызначыў г. зн. „Дзень паходу галодных.“ Згодна з інструкцыямі Комінтэрну у гэты дзень павінна былі адбыцца вялікія забурэнні па ўсяму сьвету. Аднак-жа гэты дзень прайшоў ціха.

Праўда, сям-там камуністыя пробавалі наладзіць дэманстрацыі, але-ж яны, або ня мелі водруху ў работніцкіх масах, або лёгка разганяліся паліцыяй.

Звароты і адвароты ў СССР.

У лістападзе леташняга году, выконваючы г. зн. пяці-гадовы гаспадарчы плян, камуністыя павялі нацярную барацьбу з „кулакамі“ — з багацейшымі сялянамі. У мэтах іх поўнага зьнішчэння пачалі яны арганізоўваць камуны. Але-ж дзеля таго, што сялянства па ахвоце ў камуны не пайшло, дык камуністыя пачалі заганыць сілай. У рэзультатаце, паўстала многа ўсякіх спрэчак і супраціваў, аднак-жа камуністыя доўга не паддаваліся. Ажно нарэшце, і то на-дзіў неяк раптоўна, зрабілі адварот і цяпер Цэнтр. Камітэт камуністычнай партыі даў загад — прымусам не заганыць сялян у камуны.

СССР. і рэлігійны сьвет.

Другім фронтам, пасля барацьбы з сялянствам, на якім камуністыя вядуць вайну з жыхарствам Расеі, гэта — рэлігійны фронт. Вядучы барацьбу з рэлігійнымі вераваньнямі народаў, населяючых Расею камуністыя гэтак далёка зайшлі, што пачалі адбіраць сьвятні і, або разбуралі іх або перараблялі на свае клубы.

Гэта выклікала абурэнне за граніцаю, дзе мала-па-малу паднялася запраўдная бура пратэстаў. Пратэставаў увесь сьвет, усё рэлігійнае грамадзянства і ўсе рэлігійныя дзейнікі. Дык і тут камуністыя такжа далі цягу назад. Адначасна з адваротам у справе камунізацыі сялянства, камуністыя з цэнтра далі загад правінцыяльным дзеячам спавіцца і на рэлігійным фронце.

Згодна новых інструкцыяў, быццам, прымусявага, як адбіраньня сьвятні так і арганізаваньня камун ня будзе, за тое-ж будуць іншыя спосабы: давацьне ўсякіх палёгкаў бязбожнікам, камунарам і г. д.

Кароткія весткі.

— У Турцыі ёсць чалавек Заро-Ага, каторы пражыў ужо 156 гадоў. Цяпер ён едзе ў Амэрыку, дзе мае намер агітаваць за тое, каб людзі ня пілі гарэлкі і іншых ап'яняючых труккаў.

— У Амэрыцы, у Нью-Йорку адбываліся спробы лячыць хворых новым спосабам, які даў добрыя вынікі. Справа ў тым, што хвораму ня толькі давалася лякарства, але-ж служыліся набажэнствам, чыталіся псалмы і іншыя малітвы. Гэткае мэдыцынска-рэлігійная проба, дзеяла добра на набожнага хворага, давала яму душэўны спакой, што спасобствавала перамозе арганізма над хваробаю.

Цяпер ужо адчынена там, у Нью-Йорку, спецыяльная бальніца дзе будуць лячыць гэтакім спосабам.

— У Францыі здарылася вялікая паводка, якая нарабіла многа шкодаў. Між іншым, 200 чалавек утапілася.

— У Польшчы ёсць 332 вострогі, у якіх знаходзілася ў 1929 годзе 25 тысяч вязьняў.

— Францускі суд разглядаў справу нейкага Жозэфа Бэнэра, які жыў са сваёй дачкою Матылдаю, як з жонкаю. Бараніўся Бэнэр доказаць, што жонка здражала яму, дык магчыма, што Матылда не яго дачка. Але-ж суд не ўзяў гэта пад увагу і за „жанітва“ з дачкою асудзіў Бэнэра на два гады адседкі ў востросе.

— У Індыі, у сувязі з распачатай дзейнасцю, правадчыра індусаў Гандзі, аб чым мы пішам на іншым месцы, ангельскія ўлады арыштавалі многа індусаў — незалежнікаў.

— Нямецкі і польскі ўрады падпісалі нямецка-польскі гандлёвы дагавор. Нямецчына дазволіла Польшчы прывозіць у Нямецчыну 320 міль. тон вугля і некаторую колькасць земляробскіх прадуктаў. Польшча дазволіла Нямецчыне ўводзіць у Польшчу машыны і вырабы нямецкіх фабрык.

Студэнты пратэстуюць.

Беларуская студэнская моладзь, якая арганізавана ў Беларускі Студэнскі Саюз, дня 18 г. м. наладзіла пратэстацыйны мітынг супроць пераследавання камуністамі ў Радавай Беларусі беларускага жыцця народнага і рэлігійнага.

На мітынгу аднагалосна прынята наступная рэзалюцыя:

„РЭЗАЛЮЦЫЯ.“

Вынесена на Пратэстацыйным Мітынгу, ладжаным Студэнтамі Беларусі У.С.Б. 18 сакавіка 1930 г. супроць пераследавання Беларусі ўладамі ў Савецкай Беларусі.

Беларуская студэнская моладзь Віленскага Універсітэту востра пратэстуе супроць жорсткага пераследавання большавіцкімі ўладамі ў Б.С.С.Р. усіх праяваў беларускага адраджэнскага руху, а іменна:

1. Супроць бязлітаснага разбуравання і нішчэння маскоўскімі камуністычнымі ўладамі ўсіх тых культурна-навуковых вартасцяў беларускага народу, якія з непамернымі высілкамі ўдалося здабыць дагэтуль.

2. Супроць спынення нармальнай дзейнасці Беларускай Акадэміі Навук у Менску, шляхам выкідання з ліку яе сяброў заслужаных на ніве беларускае навукі і культуры людзей, шляхам уважання ўсяго беларускага антысавецкім і буржуазным, шляхам нападу на ўсе паважнейшыя праявы беларускай культуна-навуковай дзейнасці.

3. Супроць жорсткага нападу і пераследавання беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў за іхнюю нацыянальную свядомасць у сваіх творах.

4. Супроць правакатарскіх нападаў на беларускіх культурных і грамадскіх дзеячоў, выкідання іх з высокіх становішчаў Беларусі ды замены іх імпортанымі, варожымі беларускасці элементамі.

5. Супроць арыштаў і ссылак на Саложкі выдатнейшых беларускіх дзеячоў і культурных працаўнікоў, як Ф. Аляхновіч, В. Ластоўскі і многа іншых.

6. Мы пратэстуем так-жа супроць эканамічнага і маральнага нішчэння беларускага сялянства, шляхам крывавага праводжання калектывізацыі, масавых растрэлаў ды ссылавання яго на Сібір.

7. Пратэстуем так-жа супроць ганебнага падаптанья свабоды сумлення і адвечнае традыцыі беларускага народу, якім ёсць крывавае пераследаванне рэлігіі.

Бяручы ўсе вышэйшае пад увагу, сьцьярджаем, што Масква ёсць заўсёды забойчым ворагам Беларусі незалежна ад таго, у якім абліччу выступае, што сучаснае пераследаванне ўсіх праяваў беларускае думкі і творчае працы беларускага народу ў Б.С.С.Р. ёсць вынікам паходу расейскага шавінізму і вялікадзяржаўніцтва проці ўсяго беларускага.

Адначасна пратэстуем супроць монополізавання беларускага руху ў Заходняй Беларусі маскоўскім прыслужнікам, як Беларускі Пасольскі Сялянска-Работніцкі Клуб і іншыя. Ганьба ім!

Схіляючы з папанаю свае галовы перад усімі ахвярамі маскоўска-камуністычнага тэрору у БССР. перад усімі тымі, якія ня глядзячы на ўсе крывавае пераследаванні, горла трымаюць свой нацыянальны штандар, выражаем: Слава, Слава ім.

Нашым народным абавязкам ёсць не прымірамае змаганне з забойчым наступам маскоўскага камунізму проці усіх праяваў беларускага вызваленчага руху, да чаго і заклікаем усё беларускае студэнства і беларускі народ наагул.

Беларуская студэнская моладзь заяўляе перад усім культурным сьветам і перад нашымі ворагамі, што беларускі адраджэнскі рух, перайшоўшы цяжкі шлях крыві і магілаў, ня умрэ, бо ён ёсць агульнанародным імкненнем, бо за яго кожны з нас га-тоў жыцьцё сваё зладжыць у ахвяры.

Дык проч усякія арганізацыйныя прыродныя правоў беларускага народу. Проч усякія нішчэнны і разбураючы ўсяго таго, што ёсць нам наймілейшым. Проч маскоўска-ка-

Весткі з Краю.

На шляху да роднае школы.

(Мядзведзічы, Баранав. п.)

У часе школьнага фронту летапняга году сяляне з вёскі Гайніна, падалі школьнаму інспектару адпаведную колькасць дэкларацыяў на беларускую школу.

Школьны інспектар зажадаў, каб яму прадставіць выпіскі з мэтрыкі аб нараджэнні некаторых дзяцей, да якіх паўсталі ў яго сумнівы, адносна веку. Наш паўнамоцнік у справе атрымання выпісак звярнуўся да паравіяльнай канцэлярыі, дзе арганісты яму заявіў, што выпіскі з мэтрык можа выдаць толькі асабіста самым бацьком.

Калі-ж пашлі самыя бацькі, дык ксёндз у абразлівых словах наругаўся над імі, кажучы: *Wy chcecie szkoły białoruskiej!*? — *Co wam da Białoruś?—Gdzie są królowie białoruscy, gdzie historia białoruska?* І пасля наганя выпісак мэтрычных ня выдаў.

Вось, якія труднасці спатыкаем на шляху да роднае школы, але-ж ня глядзячы на гэта стаім моцна пры сваім жаданні, дык можа як-небудзь пераможам іх.

Мядзведзіцкі.

За родную культуру.

(Будслаў, Вялейскага пав.)

Неяк летам мінулага году арганізаваўся у нас гурток Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, які вельмі ўдачна пачаў працаваць. Пакуль-што адчынена была бібліятэка і валаджана некалькі сцэнечных прадстаўленняў. Усё гэта не падабалася некаторым асобам з афіцыйных колаў, знашоўся ва'т і панскі падлізнік, а ня маючы ніякае прычыны прычашацца да гуртка, былі пушчаны дурныя чуткі, якія абяцалі ўсякія прыкрасці таму хто належыць да Гуртка і праце для роднай культуры.

Але-ж гэты „маральны тэрор“ нас не пужае, бо мы ведаем, што за тое, што робіцца адкрыта і ў рамках статуту і рэгуляміну нашай арганізацыі ніякай бяды быць ня можа, а таму, каму ня любя наша праца, няхай скавіча і ляскае галоднымі зубамі па-воўчаю. Веручы ў сваю правату і далей будзем дружна працаваць на роднай ніве і сеяць, на колькі зможам, асвету сярод нашага народу, дапамагаючы яму выбірацца з тых цёмных ветраў куды яго закінулі вякі.

Культурнік.

Нішчэнне ляснога багацця.

(Лыскава, Ваўкавыскага пав.)

Усю нашу акружасць ахапіла адна вялізарная трывога. Кожны пытае: што будзе?

Справа ў тым, што за некалькі апошніх гадоў у нас вырублілі бадай-што ўвесь лес. А цяпер прыходзіць чарод і на рэшткі. Так, напрыклад, казёны лес Шуба вырубавецца, вырубавецца такжа і прыватны лес у Бондзіры і Парахаўні. Акрамя таго, абшарнікі Шыраеў і Бохвіц прадалі лес у Хвалаве. І такім парадкам на абшарах амаль-што ўсё волаасці не астанецца падзе лесу. У хуткім часе нашым сялянам прыдзецца ездзіць за 30—40 вёрст па дрывы, ня кажучы ўжо аб будаўніцтве.

Дык, што-ж будзе? Тутэйшы.

Ад Рэдакцыі: Вашыя сяляне вельмі мяляюцца, думаючы, што прыдзецца ездзіць па дрывы за 30—40 вёрст. Гэтага ня будзе, бо і там (за 30—40 вёрст), такім самым парадкам вырубавецца лес, а знача — ехаць няма куды! Што-ж будзе? — Адка-

муністычны чырвоны тэрор у БССР. Няхай жыве Вольная Злучаная і Незалежная Беларусь!

Прыняўшы гэту рэзалюцыю студэнты грамадою пашлі пад будынак, дзе месціцца сакрэтар'ят Бел. Сял. Раб. Пас. Клубу і там збілі вівеску ўспомненага сакрэтар'яту.

Далейшым дэманстрацыям, якія маглі кончыцца разгромам сакрэтар'яту, перашкодзіла паліцыя, якая праз цэлую ноч сьцерагла сакрэтар'ят Сял. Раб. Пас. Блюбу.

заць вельмі цяжка. Аднак ня трэ' быць пра-рокам, каб сказаць—будзе бяда. І калі яна цяпер ёсць, дык да таго часу яшчэ пад-расьце. Вось што будзе!

Навіны.

Бюджэт на беларускія справы. Пры разглядзе дзяржаўнага бюджэту на 1930-31 бюдж. год. у Сейме, пас. Ярэміч падаў папраўкі, якімі дамагаўся прыняць на беларускія справы гэтакія асыгнаўкі:

На ўтварэнне беларускай вучыцельскай семінарыі 100 тысяч зл., на выданне беларускіх школьных падручнікаў — 50 тыс. зл., на вучыцельскія курсы—150 тыс. зл. і на даканчэнне будовы гмаху, беларускай гімназіі ў Наваградку—200 тыс. зл.

Сойм большасцю галасоў назваў папраўкі пас. Ярэміча прыняў.

Прамовы беларускіх сэнатараў. На паседжанні Сэнату, у часе разгляду бюджэту міністэрства унутраных спраў, выступаў з прамоваю сэн. Рагуля, а сэн. Багдановіч прамаўляў у справах рэлігійных. Цікавыя назваўшы прамовы ня змяшчам у гэтым нумары па тэхнічным прычынам. Пастараем-ся змясціць у далейшых нумарох нашай газеты.

Тварэнне новага ураду. Як ужо ведама, польскі ўрад пад старшынствам праф. Бартэля падаўся ў адстаўку. Новы ўрад даручана тварыць маршалку Сэната праф. Шыманскаму.

Прыступіўшы да тварэння ураду пр. Шыманскі адбыў цэлы рад нарадаў з прадстаўнікамі розных палітычных групіровак. Між іншым гаварыў з украінцамі і беларусамі.

Пасол Ярэміч, як старшыня Беларускага Пасольскага Клубу, у гутарцы з праф. Шыманскім, сказаў, што быў час калі беларускія паслы падтрымоўвалі ўрад ген. Сікорскага, але-ж з гэтага нічога не скарысталі. У тых адносінах, якія ёсць між польскім урадам і беларусамі, вінаваты ўрады. Адносна-ж новага ураду праф. Шыманскага пас. Ярэміч сказаў, што мы будзем пакуль-што прыглядацца.

Цікавае здарэнне.

Неяк аднойчы прыехаў я ў Вільню. Каб пагрэцца, зайшоў я ў карчму. Сеў пры століку ды разважаю над тым, як гэта най-лепш вырашыць справу, з-за якой прыехаў. Перад вакном пры вуліцы стаяла будка, дзе прадаюцца газеты. І вось бачу я, нейкі чалавек падышоў да яе і купіў газету. А пасля ўвайшоў у карчму, сеў пры суседнім каля майго століка, узяў булку, ёсць і чытае газету. Мяне гэта здзівіла. Як-жа гэта так?!

Чалавек аддаў грошы на газету замест таго, каб узяць шклянку гарбаты! То-ж з булкаю было-б добрае сьнеданне! З цікавасці я і загаварыў да таго чалавека, кажу яму:

— Дзіўны ты, чалавеча! Чытаеш газету, а булку ясі на-суха. Ці ня лепш было-б, замест газет, узяць шклянку гарбаты да булкі?

Чалавек той усмяхнуўся, ды адказвае: Што-ж, — кажа — зьесці можна й ва-ла, ды адна хвала. Але-ж яшчэ і ня ў гэтым самая сутнасць справы. Важна тут тое, што чалавек, які ня чытае газет відзіць толькі тое, што бачаць вочы, а той, хто чытае газеты ды кніжкі такжа, мае перад сабою ўвесь сьвет і ўсё жыццё- як на далоні. Такого чалавака кругозор вельмі шырокі, а гэта памагае яму знайсці выхад з усякага цяжкага палажэння і аблягчыць сваю працу, якою-б яна не была.

І яшчэ, той чалавек сёе-тое гаварыў. А ў рэзультате я й пераканаўся, што праўда на яго баку.

Дык, ня доўга думаючы, зрабіўшы тое за чым прыехаў, пашоў у беларускую редакцыю і выпісаў сабе газету. Яна шмат чаго дае мне для зразумення. Цяпер здаецца адкрываюцца перада мною новыя сьветы. А дзе-ля гэтага і кожнаму раю, зрабіць тое самае.

Прыцель.